

поета, яке віддається в його віршах, зуміти перенести це биття в вірші мовою свого народу і тим самим здійснити нездійсненне: перекласти поезію з мови одного народу на мову іншого.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Літературознавчий словник-довідник. Київ : Академія, 1997. 752 с.
2. Мойсієнко А.К. Слово в аперцепційній системі поетичного тексту. Київ : Правда Ярославичів, 2006. 200 с.
3. Нелюбин Л.Л. Толковый переводоведческий словарь. Москва : Флинта: Наука, 2003. 320 с.
4. Сидоренко Г.К. Українське віршування від найдавніших часів до Шевченка. Київ : Київський університет, 1972. 140 с.
5. Сто найвідоміших українців. Київ : Компанія ОСМА, 2015. 680 с.
6. Теряєв Д.О. Система мовленнєвого ритму (експериментально-фонетичне дослідження). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*. 2007. Вип. 18. С. 33-38.
7. Українка Леся. Лісова пісня. Харків : Фолио, 2017. 636 с.
8. Усі українські поети. Харків : Торсінг плюс, 2008. 448 с.
9. Черсунова Н.І. Українська література. Хрестоматія. 10 кл. Рівень стандарту. Київ : Освіта, 2019. 384 с.
10. Rich Vera Lesya Ukrainka Contra spem spero URL https://allpoetry.com/poem/5800603-Lesya_Ukrainka_translation_Contra_spem_spero-by-Vera_Rich

УДК 821.161.2(73).091(092) Гемінгвей Е.:81'25
DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.22.2.38>

ВОЄННА ПРОЗА Е. ГЕМІНГВЕЯ У НОВІТНЬОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ (НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ «ПРОЩАВАЙ, ЗБРОЄ»)

MODERN UKRAINIAN TRANSLATION OF E. HEMINGWAY'S WAR PROSE (ILLUSTRATED WITH THE NOVEL *A FAREWELL TO ARMS*)

Романенко Н.В.,

orcid.org/0000-0003-3450-4752

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри філології та перекладу

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

Стаття є комплексним дослідженням, яке розглядає новітню українську версію роману Е. Гемінгвея «Прощавай, зброє» (перекладач В. Морозов, 2018 р.) з позиції перекладознавства та літературної компаративістики. Автор з'ясовує суспільно-літературні потреби України, які стали причиною повторного сучасного перекладу роману «Прощавай, зброє». Головною причиною повторного перекладу стала внутрішня суспільна потреба України осмислити російсько-українську війну гібридної фази (2014-2022). Національна література відгукнулася на цей суспільний запит створенням нових творів та зверненням до досвіду світової літератури, зокрема творчості Е. Гемінгвея, наскрізною темою доробку якого є війна. Необхідність повторного сучасного перекладу творів письменника, зокрема і роману «Прощавай, зброє», виникла також в наслідок того, що радянські інтерпретації доробку прозаїка створювалися в історико-суспільних умовах відмінних від сучасних та мали відмінні соціально-літературні функції. Окрім того, радянські переклади можуть створювати певні перешкоди для засвоєння роману молодим поколінням читачів через імовірну наявність застарілих мовних одиниць, евфемізацію, пом'якшення вульгаризмів, культурно-історичну адаптацію, купюри.

У статті досліджено особливості творчої взаємодії індивідуальних манер письма Е. Гемінгвея та В. Морозова. Розглянуто стратегію перекладача, застосовану для успішної роботи з особливою манерою письма прозаїка – «Гемінгвейвським айсбергом». Адекватність перекладу роману, який містить значний масив імпліцитної інформації у підтексті, досягнута завдяки професійному вмінню В. Морозова сягати прихованої текстової інформації оригіналу, а також зверненню перекладача до стратегії ментальної візуалізації кожного епізоду твору у власній уяві.

У статті досліджено також читач-орієнтовані лексичні, лексико-стилістичні, граматико-стилістичні перекладацькі трансформації (конкретизації, заміни, додавання, вилучення), які сприяють швидкому засвоєнню новітньої інтерпретації роману українською читацькою аудиторією, стимулюючи в такий спосіб міжлітературну комунікацію.

Ключові слова: війна, ментальна візуалізація, перекладацькі трансформації, Е. Гемінгвей, В. Морозов, «Прощавай, зброє».

The article is a complex study of the modern Ukrainian version of E. Hemingway's novel *A Farewell to Arms* (translated by V. Morozov, 2018) from the standpoint of Translation Studies and Comparative Literature Studies. The author of the article highlights those socio-literary needs of Ukraine which have led to the start of the modern translation of E. Hemingway's fiction works (including the novel *A Farewell to Arms*). The main reason for translating these literary works anew was Ukraine's internal social need to apperceive the Russian-Ukrainian war in its hybrid phase (2014-2022). Ukrainian literature has responded to this public demand by creating new literary works and by turning to the experience of world literature, namely to fiction works created by E. Hemingway as his cross-cutting literary theme is war. The need to translate E. Hemingway's novels and short stories anew has also risen because the Soviet interpretations of these works were created under different historical and social conditions. Thus, those translations performed different socio-literary functions. Furthermore, Soviet translations may create certain barriers to the perception of the novel by the present-day younger readers due to the possible presence of obsolescent language units, euphemism, mitigation of vulgarities, cultural and historical adaptation, and abridgements.

The author of the article investigates the creative interaction of E. Hemingway's and V. Morozov's manners of writing. The author of the article studies the successful translation strategy used by V. Morozov to cope with Hemingway's most complicated style feature – “the Principle of Iceberg”. The adequacy of the translation of the novel which contains a significant array of implicit information is achieved due to the professional skill of V. Morozov to reach the hidden information of the original text, as well as the translator's use of the strategy of mental visualization of each episode.

The article also examines the reader-oriented lexical, lexico-stylistic, grammatical-stylistic translation transformations (concretization, replacement, addition, removal). These transformations promote the perception of the modern version of the novel by Ukrainian readership, thus stimulating cross-literary communication.

Key words: war, mental visualization, translation transformations, E. Hemingway, V. Morozov, *A Farewell to Arms*.

Постановка проблеми. Питання творчої взаємодії письменника та перекладача завжди залишатиметься актуальним у перекладознавстві, оскільки кожен новий художній переклад є синергією двох індивідуальних творчих манер письма (авторської та перекладацької), яка щоразу буде продукувати унікальний матеріал, творчі знахідки та рішення якого потребуватимуть наукового осмислення. Особливий інтерес щодо питання співтворчості письменника та перекладача становить новітній переклад роману Е. Гемінгвея «Прощай, зброє», виконаний В. Морозовим у 2018 році. Річ у тім, що в українському літературному процесі ХХ століття вже відбулося засвоєння проблематики та поетики цього роману в українській інтерпретації М. Пінчевського (1979). Поява новітнього перекладу сигналізує про виникнення в українському суспільстві загалом, і в українському літературному процесі зокрема, нових потреб, що спричинили повторну інтерпретацію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українські переклади творів Е. Гемінгвея неодноразово ставали об'єктом вивчення українських філологів. До системних досліджень, що розглядають інтерпретацію українською мовою усієї творчості прозаїка, належить монографія Т. Некряч та Р. Довганчиної «Айсберг в океані перекладу: відтворення ідіостилю Ернеста Гемінгвея в перекладах українською і російською мовами» (2014) [1], а також наші статті різних років [2; 3; 4; 5]. Дослідження Т. Некряч та Р. Довганчиної виконано в межах перекладознавства і стилістики та фокусується на українських перекладах радянської доби. Наші дослідження охоплюють радянський та новітній періоди інтерпретації творів Е. Гемінгвея українською мовою та здійснені на

перетині перекладознавства і літературознавчої компаративістики. У цих працях особливості перекладу розглядаються як засіб стимулювання чи гальмування міжлітературної комунікації.

Постановка завдання. Пропоноване дослідження також має комплексний характер. Його мета полягає у з'ясуванні суспільно-літературних потреб, які спонукали до повторного перекладу роману «Прощай, зброє» та у виявленні особливостей творчої взаємодії індивідуальних манер письма Е. Гемінгвея та В. Морозова, які дали змогу новітній українській версії роману задовольнити ці вимоги сьогодення України.

Виклад основного матеріалу. Реакцією сучасної української літератури на розв'язання гібридної війни на Сході України стала поява низки художніх творів, що намагалися осмислити новий трагічний досвід українського народу (Олаф Клеменсен «Літо-АТО» (2015), Богдан Жолдак «Укри» (2015), Сергій Жадан «Інтернат» (2017), Костянтин Чабала «Вовче» (2017), Віталій Запека «Цуцик» (2019), Мартін Брест «Піхота» (2017), Василь Шкляр «Чорне сонце» (2018), Влад Сорд «Безодня» (2021)). В такий спосіб мирне українське суспільство, яким воно було до 2014 року, намагалося пізнати нові воєнні реалії, виробити колективне ставлення до подій, опанувати первинний психоемоційний стрес, усвідомити та прийняти наслідки. Український літературний процес міг задовольнити ці суспільні потреби не лише шляхом створення нових творів, але й зверненням до досвіду, накопиченого у світовій літературі, та його переосмисленням у сучасному національному контексті. Виходячи з цього, перевидання творів Е. Гемінгвея, розпочате у 2017 році, було актуальним процесом, що відповідав запитам суспільства, адже наскрізною

темою творчості письменника завжди була війна. Як учасник багатьох воєн Е. Гемінгвей зазначав, що: “Війна – одна із найважливіших тем, до того ж така, коли найважче написати правдиво. Письменники, які не бачили війни, із заздощів намагаються переконати себе та інших, що тема ця незначна, або неприродна, або нездорова, тоді як насправді їм просто не довелося пізнати того, чого нічим не можна надолужити” [6, с. 148].

Творчість Е. Гемінгвея, прозаїка ХХ століття, здатна значною мірою задовольнити потребу сучасного українського суспільства ХХІ століття щодо переосмислення проблеми війни ще й тому, що письменник зобразив воєнну тему різнобічно: і панорамно, і точково, з урахуванням різних її аспектів. Читач бачить передову і тил, солдатів і цивільних, наступи, відступи, партизанську війну, бої, евакуації, страждання біженців, поведінку людей перед загрозою смерті, воєнну медицину та фізичні травми, помилки військового командування, мужність та відданість, фронтові будні, мародерства, звалтування, психологічні травми та їхні наслідки, кохання на фронті та особисті трагедії тощо. У листі до свого перекладача та популяризатора творчості за часів Радянського Союзу І. Кашкіна Е. Гемінгвей писав: “В оповіданнях про війну я намагаюсь показати її зі всіх боків, підходячи до неї чесно і неспішно, вивчаючи її з різних точок зору” [7, с. 655]. Це твердження цілком слушне для романів письменника.

Воєнний роман «Прощавай, зброє» належить до раннього періоду творчості Е. Гемінгвея, коли він як виразник поглядів «втраченого покоління» засуджує і заперечує війну, вважає її злочином проти людства і демонструє пацифістські настрої. Роман змальовує трагедію кохання на війні та доводить неможливість уникнення її руйнівного впливу навіть при спробі втечі від неї до країни з нейтральним статусом.

Окрім того факту, що творчість Е. Гемінгвея відповідала запитам сучасного українського суспільства і сприяє рефлексії нової для країни воєнної реальності, важливо зазначити, що перевидання творів прозаїка свідчить про початок нового етапу рецепції творчості майстра в Україні. Адже твори перекладають сучасні українські фахівці, а не просто перевидують у радянській інтерпретації. Робота перекладачів радянської школи українського художнього перекладу відзначається високим рівнем естетичної вартості, однак ці переклади були здійснені понад сорок років тому, творилися в кардинально відмінних суспільно-історичних умовах, тому виконували інші мистецькі та соціальні функції. Окремі застарілі слова чи вирази, ефемі-

зація чи пом’ягшення вульгаризмів, культурно-історична адаптація, купюри можуть створити для читачів (зокрема молодого покоління) імпліцитний бар’єр до продуктивного засвоєння світорозуміння Е. Гемінгвея, зокрема його досвіду щодо проблеми війни. Тому функції новітніх українських інтерпретацій на сучасному етапі історико-суспільного розвитку України полягають у тому, щоб створити такі художні версії творів, які б сприяли безперешкодному засвоєнню ідей письменника тими читачами, які знайомляться з його доробком уперше, і, водночас, надати знавцям творчості Е. Гемінгвея свободу вибору тої перекладної версії (радянської чи сучасної), яка стилістично ближча для прочитання та роздумів. В обох випадках новітні переклади покликані або спровокувати, або відновити увагу до творчості Е. Гемінгвея, і зокрема до роману «Прощавай, зброє».

Творча манера письма Е. Гемінгвея є складною для перекладу через наявність величезного масиву імпліцитної інформації, розташованої у підтексті. Саме тому успішність відтворення авторської поетики прямо залежить від здатності перекладача проникнути у приховані шари, зрозуміти та ментально візуалізувати ситуацію з урахуванням імпліцитного шару. У теоретичному плані такий алгоритм процесу міжмовної інтерпретації описує ситуативно-денотативна модель перекладу: «на етапі сприйняття тексту оригіналу (або його сегмента) перекладач, аналізуючи значення мовних знаків та їх зв’язку, з’ясовує, які саме денотати позначаються цими знаками та яку ситуацію насправді складає сукупність даних денотатів. Після того, як у свідомості перекладача склалося уявлення про описану в оригіналі ситуацію (своєрідної картинки, що зображує певний фрагмент дійсності), він описує цю ситуацію засобами іншої мови» [8, с. 228-229].

Українська версія роману «Прощавай, зброє» засвідчує, що В. Морозов є майстром тонкого розуміння та уявної візуалізації сюжетних ситуацій роману. Це вміння є надзвичайно важливою особливістю перекладацької манери фахівця. Зокрема, вміння В. Морозова глибоко відчути ситуацію, приховану у підтексті оригіналу, та візуалізувати її у власній уяві навіть спричинило активне використання перекладачем такого інструментарію української мови, який відсутній в англійській. Прикладом цього може слугувати діалог, який відбувся між Генрі та Кетрін на початку їх романтичних стосунків. На відміну від української мови, в англійській займенник «you» вживається для другої особи однини («ти») та множини («ви»). Водночас в англійській мові

не виділяють окремого шанобливого чи офіційного звертання («на Ви») до другої особи однини. Натомість в українській версії Фредерік Генрі звертається до Кетрін «на Ви» прилюдно, але «на ти», коли герої залишаються наодинці. Зміна займенника в межах однієї ситуації (одного діалогу) дозволило В. Морозову продемонструвати, що герої ще не афішують своїх романтичних стосунків:

“I stopped to ask if you were better. They told me you were on duty, so I asked to see you.”
“I’m quite well,”
she said, “I think the heat knocked me over yesterday.”
“I have to go.”
“I’ll just step out the door a minute.”
“And you’re all right?”
I asked outside.
“Yes, darling. Are you coming to-night?”
 [9, с. 61]

– Я заскочив, щоб дізнатися, чи вам краще. Мені сказали, що ви чергуєте, тож я попросив вас поклукати.
 – Зі мною все добре, - сказала вона, - вчора, мабуть, мене розморила спека.
 – Я мушу їхати.
 – Вийду з вами на хвилинку.
 – З тобою справді все добре? – запитав я на дворі.
 – Так, дороженький.
 Ти прийдеш сьогодні?
 [10, с. 69]

Майстерна здатність В. Морозова ментально візуалізувати ситуацію, змальовану у першотворі, проявилася також в активному зверненні перекладача до інформативного потенціалу українських суфіксів при створенні ситуативного аналогу у перекладі. (Відомо, що використання зменшувально-пестливих та аугментивних суфіксів, що несуть інформацію про розмір, вік чи ставлення мовця до об’єкта чи ситуації, є національною особливістю української мови, яка відсутня в англійській.) Прикладом додавання суфіксів може служити ситуація з італійським солдатом, який не хотів йти на передову і навмисно себе покалічив: *A soldier came along after the last of the stragglers.* [9, с. 53] – *Останнім за ними шкандибав якийсь солдатик.* [10, с. 57]; *I helped the soldier with the rupture up on the seat with us.* [9, с. 54] – *Тоді допоміг солдатик у згрижею вмоститися біля нас на сидінні.* [10, с. 58] Із додаванням зменшувального суфікса перекладач вводить через конотативного значення суфікса додаткову інформацію про співчуття головного героя Фредеріка Генрі (розповідача) щодо самопораненого солдата. (Читачі першотвору здогадуються про почуття головного героя, лише після його пропозиції допомогти солдату.) Тонко розуміючи змальовану у першотворі ситуацію, перекладач створює її аналогічну українську версію, однак іншими мовними засобами. В такий спосіб В. Морозов максимально набли-

жає український переклад твору до сприйняття читачем, сприяє безперешкодній рецепції ідей твору, а сам перетворюється на своєрідного співавтора Е. Гемінгвея.

В іншому випадку суфікс підкреслює молодість медсестер та дозволяє експлікувати інформацію, що військовий лікар Рінальді, якому належить репліка, хотів би пофліртувати з ними: *“And in the town we have beautiful English girls.* [9, с. 37] – *І ще в містечку є чарівні англієчки.*” [10, с. 32]. Взаємодія творчих методів автора та перекладача, що зокрема проявилася через додавання суфіксів, типових для української мови, дозволяє одержати такий цільовий текст, який максимально сприяє засвоєнню твору українським читачем.

Вміння тонко відчутти та візуалізувати ситуацію, а також прагнення повно відтворити її у тексті перекладу спричинило активне звернення перекладача до різноманітних трансформацій (лексичних, стилістичних та граматичних). Однією з часто вживаних є лексична трансформація конкретизації, приміром: *A soldier came along after the last of the stragglers.* [9, с. 53] – *Останнім за ними шкандибав якийсь солдатик* [10, с. 57]. Використовуючи лексику з вужчою семантикою, перекладач виразно та точно відтворює ситуацію (у цьому випадку красномовно змальовує пересування хворого).

Загалом трансформації мають комплексний характер. Найчастіше перекладач звертається до лексико-стилістичних трансформацій. Для перекладу мовлення персонажів українською мовою типовою є трансформація конкретизації з використанням стилістично забарвленої лексики замість англійських одиниць з широким значенням та стилістично нейтральним забарвленням, приміром: *“Another American,” said the driver in Italian looking at the hernia man.* [9, с. 55] *Ще один американець, – сказав італійський водій, зирнувши на солдатика з грижею.* [10, с. 59]; *“You wouldn’t want to go in the line all the time, would you?” he asked.* [9, с. 55] – *Ви ж теж, не хотіли б постійно стирчати на передовій, правда? – запитав він.* [10, с. 59]

Іншими продуктивними трансформаціями є лексико-стилістичні та граматико-стилістичні заміни при відтворенні прямої мови персонажів, коли перекладач замінює нейтральну лексику оригіналу розмовною. Це дозволяє відтворити зміст розмови і, водночас, охарактеризувати персонажів: через мовлення героїв вказати на їх рівень освіти чи статус. Прикладом такої стилістичної трансформації є переклад реплік безіменних санітарів: *“Be gentle,” the other man said.*

[9, с. 91] – *Не шарпай там, сказав другий санітар* [10, с. 117].

В окремих випадках для відтворення ситуативного контексту стилістичні трансформації відбуваються шляхом заміни нейтральної лексики розмовними вульгаризмами: “*Wop. You are a frozen-faced... wop.*” [9, с. 79] – *Я? Це ти сам італьяшка ... з відмороженою мордюкою.* [10, с. 98] У випадку застосування лексико-стилістичних та граматики-стилістичних перекладацьких трансформацій мовлення персонажів стає виразнішим, що, своєю чергою, спрощує процес сприйняття роману українським читачем.

Зрідка стилістичні трансформації трапляються у перекладі мовлення розповідача, коли емоційно-нейтральні мовні одиниці вихідного тексту відтворюються стилістично забарвленими (фразеологізмами, метафорами), приміром: *Sometimes we talked and were good friends but to-night it was difficult.* [9, с. 82] – *Бувало, що ми розмовляли, як добрі приятелі, але сьогодні розмова не клеїлася.* [10, с. 102]; *His brown face was suddenly very happy.* [9, с. 83] – *Його смагляве обличчя раптом засвітилося радістю.* [10, с. 103] Оскільки випадки привнесення емоційного компонента при перекладі мовлення розповідача є поодинокими, можна стверджувати, що результатом взаємодії авторської та перекладацької манер письма стала така українська версія роману, яка стилістично максимально наближена до першотвору.

Діалоги та полілоги персонажів у перекладі роману вирізняються природністю звучання українською мовою завдяки дотриманню В. Морозовим принципів розмовного стилю викладу для інтерпретації українською мовою прямої мови персонажів. Для досягнення цього перекладач вдається до трансформації вилучення (упущення), що призводить до компресії при перекладі та утворенню еліптичних речень: “*Which side is it on?*” [9, с. 54] – *З якого боку?* [10, с. 58]. У багатьох випадках перекладацька трансформація вилучення стосується підмета, відсутність якого у висловлюваннях типово для українського розмовного стилю: “*Why don't you ride with the transport?*” *I asked.* “*Why don't you go to the hospital?*” [9, с. 54] – *А чому ви не на транспорті? – здивувався я. – Чому не їдете в госпіталь?* [10, с. 58]; “*I'll just step out the door a minute.*” [9, с. 61] – *Вийду з вами на хвилинку.* [10, с. 69] Природність і невимусненість звучання діалогів та полілогів українською мовою є ключовим фактором для успішної рецепції новітнього перекладу роману та популяризації творчості Е. Гемінгвея серед молодіжної читачкої аудиторії.

Серед інших особливостей новітнього перекладу роману «Прощавай, зброе» є тенденція до уникнення лексичних повторів: *The officers all wore helmets; better-fitting helmets.* [9, с. 53] – *Усі офіцери були в касках – але ці пасували краще* [10, с. 57]. Загалом ця тенденція уникнення повторів є характерною для переважної більшості перекладів творів Е. Гемінгвея, здійснених різними перекладачами як у радянську, так і у новітню добу. З одного боку, нав'язливі повтори є особливістю поетики американського прозаїка, адже саме повтори є ключем до розуміння імпліцитної інформації підтекстів. З іншого боку, нав'язливість повторів у творах, особливо періоду «втраченого покоління», буває настільки інтенсивною, що подекуди межує з тавтологією. Щоб відтворити у перекладі роману “Прощавай, зброе” ключовий стилістичний засіб творчої манери Е. Гемінгвея, й водночас уникнути тавтології перекладач зазвичай замінює лексичні повтори синонімічними, приміром “*Nothing, baby. Nothing.*” [9, с. 60] – *Дурниці, малий. Пусте.* [10, с. 67] Підхід перекладача до відтворення повторів є прикладом незначної стилістичної адаптації (урізноманітнення текстового викладу), спрямованої на забезпечення максимального інтересу українського реципієнта до твору.

Слід зазначити, що перекладач застосовує цю стратегію щодо відтворення лексичних повторів вибірково. Якщо повтори (нерідко навязливі) є джерелом розуміння внутрішнього стану героя, концептуальної ідеї роману чи естетики письменника, вони відтворюються В. Морозовим без будь-яких мовностилістичних змін, приміром: “*It is never hopeless. But sometimes I cannot hope. I try always to hope but sometimes I cannot.*” [9, с. 83] – *Нема нічого безнадійного. Хоч іноді я й сам втрачаю надію. Завжди намагаюся не втрачати надію, але інколи не можу.* [10, с. 103] Втрата юнацьких ілюзій, розчарування, зневіра, примарність майбутнього, нерозуміння свого місця у житті – все це складові психологічного стану представника “втраченого покоління”, тому перекладач ретельно відтворює повтор про відсутність надії.

Направленість перекладу роману “Прощавай, зброе” на безперешкодне засвоєння твору українським читачем демонструють внесені перекладачем уточнення, які вбудовуються до цільового тексту через трансформацію додавання. Уточнення виконують дві функції. По-перше, вони пояснюють значення іншомовних (італійських) слів, приміром *I came back the next afternoon from our first mountain post and stopped the car at the smistimento where the*

wounded and sick were sorted by their papers and the papers marked for the different hospitals. [9, с. 53] – *Наступного дня, повертаючись з першого гірського посту, я зупинив машину біля smistimento – евакуаційного пункту, де хворих і поранених розподіляли за їхніми документами, скеровуючи до різних госпіталів.* [10, с. 57] По-друге, уточнення у перекладі дозволяють конкретизувати ситуацію, змальовану у першотворі, приміром *I got down and went over.* [9, с. 53] – *Я вийшов з машини і наблизвся до нього* [10, с. 57]. Уточнення сприятимуть успішному інтегруванню новітнього перекладу роману до сучасного українського літературного процесу, відновленню інтересу до твору серед старшого покоління читачів та його популяризації серед молодшого покоління, яке народилося після Гемінгвеївського буму 1960-1980-х років.

Висновки. Російсько-українська війна гібридної фази стала тим суспільно-політичним чинником, який викликав внутрішню потребу української літератури повернутися до теми війни з метою переосмислення цієї проблеми у контексті

новітнього часу. Український літературний процес періоду після 2019 року характеризується не лише появою нових творів на воєнну тематику, але й зверненням до досвіду світової літератури, що, зокрема, проявилось у здійсненні новітнього перекладу українською мовою творів Е. Гемінгвея, серед яких “Прощавай, зброе”. Особлива манера письма прозаїка – “Гемінгвеївський айсберг” – зумовила той факт, що здатність перекладача відчутти приховані інформаційні шари та ментально візуалізувати ситуацію першотвору з урахуванням підтекстової інформації є ключовим вмінням для успішної інтерпретації роману. Переклад роману спрямований на безперешкодне засвоєння новітньої версії читацьким загалом, про що свідчать наявні перекладацькі трансформації різних видів. З позиції порівняльного літературознавства поява оновлених перекладів, зокрема роману “Прощавай, зброе”, є початком нового етапу засвоєння творчості Е. Гемінгвея, основною метою якого є популяризація творів серед покоління читачів, які зростали після Гемінгвеївського буму 1960-1980-х років.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Некряч Т.Є., Довганчина Р.Г. Айсберг в океані перекладу : Відтворення ідіостилю Ернеста Гемінгвея в перекладах українською та російською мовами : монографія. Київ : Ліра-К, 2014. 220 с.
2. Романенко Н.В. Взаємодія індивідуальних стилів автора та перекладача у художньому перекладі (на матеріалі творів Е. Хемінгуей в українській інтерпретації В. Митрофанова). *Південний архів. Філологічні науки* : збірник наукових праць. 2018. Вип. LXXIV. Херсон : ХДУ, С. 206–208.
3. Романенко Н.В. Перекладацькі трансформації як інструмент стимулювання міжлітературної комунікації (на матеріалі перекладів роману Е. Гемінгвея «Фіеста. І сонце сходить»). *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / ред.-упоряд. М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря. 2021. Вип. 39. Том. 3. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», С. 84–90.
4. Романенко Н.В. Рецепція роману «По кому подзвін» Е. Гемінгвея українською літературою ХХ-ХХІ століть (етапи, перешкоди, новітня версія). *Актуальні питання гуманітарних наук* : збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / ред.-упоряд. М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря. 2019. Вип. 24. Том. 2. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика». С. 108–114.
5. Романенко Н.В. Соціально-історична детермінованість перекладацьких рішень (на прикладі українських перекладів творів Е. Гемінгвея різних часів). *Прикарпатський вісник НТШ. Слово*. 2018. № 4(48). С. 360–371.
6. Хемінгуей Е. Твори : в 4 т. Т. 2. Київ : Дніпро, 1980. 694 с.
7. Хемінгуей Е. Твори : в 4 т. Т. 4 Київ : Дніпро, 1981. 718 с.
8. Сдобников В.В., Петрова О.В. Теория перевода : учебник для студентов лингвистических вузов и факультетов иностранных языков. Москва : АСТ : Восток-Запад; Владимир : ВКТ, 2008. 448 с.
9. Hemingway E. A Farewell to Arms. Moscow : Progress, 1976. 319 p.
10. Гемінгвей Е. Прощавай, зброе : роман / пер. з англ. В. Морозова. Львів : Видавництво Старого Лева, 2018. 424 с.